

1975 második felében pedig már 713 előfizetője volt a szolgáltatásnak. 1975-ben külső előfizetők is megjelentek, és e szolgáltatás a *CINTE*-vel (*Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej = Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ*) való megállapodás értelmében országos hatáskörű lett. A külső előfizetők száma azonban erőteljes propaganda ellenére is, viszonylag lassan növekszik. Ennek oka elsősorban az, hogy sok intézmény takarékoskodik.

A wrocławai Műszaki Egyetem dolgozóinak kb. 30%-a veszi igénybe a szolgáltatást. Egy felmérés nyomán arra is fény derült, hogy ez a 30% nagyrészt a legaktívabb, neves külföldi folyóiratokba rendszeresen publikáló szakemberek köréből került ki.

A szelektív információterjesztés sikerét bizonyítja, hogy bevezetése óta *megnövekedett a primer források iránti igény* (a másolatszolgáltatás megháromszorozódott, az olvasóterem forgalma 11%-kal megnövekedett).

A primer források iránti igény a valóságban még jobban megnövekedett, mint ahogy azt a fenti adatok mutatják, de — sajnos — nem lehetett valamennyit ténylegesen kielégíteni. Az igények azonban még ennél is nagyobbak, kielégítésük azonban nem fokozódhat *a reprográfiai kapacitás elégtelensége és az állománygyarapítás hiányosságai miatt*. Az INSPEC mágnesszalagon szereplő információk primer dokumentumai például csak 51%-ban találhatók meg az ország könyvtáraiban és ezen belül csupán 32%-ban a wrocławai Műszaki Egyetem Könyvtárában.

A szelektív információterjesztéssel szemben a Műszaki Egyetem információs szolgálatának személyzete nagy ellenállást tanúsított. Arról van ui. szó, hogy 1971 és 1974 között — néhol jelentős szakembergárdával — kifejlesztették a tanszéki (intézeti) információs munkahelyeket. Annak ellenére, hogy a szelektív információterjesztés nem tett senkit munkanélkülivé, *az új információs módszer bevezetése másféle munkára való áttérést, illetve a munkaerő átcsoportosítását követelte*. Ma már nagyjából bizonyosnak látszik, hogy szelektív információterjesztés esetén az alap kutatással foglalkozó intézetekben egyáltalán nincs szükség a hagyományos módszerű információs munkára, ezzel szemben a tervezéssel és a technológiai kérdésekkel foglalkozókban bizonyos kiegészítő munkákat kell folytatni az eredeti szolgáltatásban meg nem jelenő hazai dokumentumok feltárására.

A Műszaki Egyetem tovább bővítette szolgáltatásait az *SCI (Science Citation Index)* szalaggal.

Az oktatók, kutatók nagyra becsülik a szolgáltatást, mivel

egyéni kiszolgálást biztosít a számukra;

a szalagok nemzetközi volta és hírneve folytán hisznek benne;

nem kell a szolgáltatásban szubjektívizmusra gyanakodniuk, ami a hagyományos szolgáltatásokról nem mondható el;

érdeklődési körük megváltozásával a szolgáltatás tartalma is megváltoztatható;

a szolgáltatás minden további nélkül kielégíti az interdiszciplináris érdeklődést is.

/DANIŁOWICZ, Cz.: Selektowna dystrybucja informacji w obsłudze badan' naukowych w Politechnice Wrocławskiej = Przegląd Biblioteczny, 45. köt. 1. sz. 1977. p. 49–60./

(Futala Tibor)

Információs szolgáltatások egyéni megrendelésekre

Az utóbbi években az Egyesült Államokban több kisvállalat létesült, amelyek egyedi témák szerinti információkereső szolgáltatást, „*kisipari*” jellegű információellátást ajánlanak.

Az efféle szolgáltatások kedvezően hatnak a vállalati, intézeti könyvtárak munkájára is. Bebizonyosodott, hogy indokolatlan a félelem a vállalati könyvtárak tevékenységének visszafejlődésétől. A gyors, minőségi információkereső szolgáltatások következtében növekvő információigények ugyanis az intézményi könyvtárak fokozott igénybevételével járnak.

Az információkat szolgáltató amerikai kisvállalatok legjelentősebb képviselői:

A legnagyobb a *Find/SVP*, amelynek évi bevétele 1,5 millió dollár, létszáma 50 fő. A vállalat mintegy 500 megrendelőjét 87 adatbázisból és 600 folyóiratról végzett információkereséssel szolgálja ki, havi 100 és 1000 dollár közötti díjazásért.

Az évi 300–350 ezer dollár jövedelemkategóriába több vállalat tartozik. Az *Information Unlimited* 13 munkatársat foglalkoztat, egy-egy keresést 50 dollárért vállal, főleg könyvtárak részére. A vállalat arra specializálta magát, hogy a megrendelők számára nem hozzáférhető adatbázisokból végez információkeresést, kiegészítve ezzel a megrendelő vállalati könyvtárak lehetőségeit.

A *Warner-Eddison Associates* többek között azoknak a kisebb cégeknek az információellátását vállalja, amelyeknek nem érdemes saját információs munkatársat foglalkoztatni. Információs fejlesztő és szervező megbízásokat is vállal. A szervezet vezetője szerint az információs vállalatok létének és sikerének kulcsa a jó minőség, a jól képzett munkatársak és az ügyes marketing.

A *Business Data Analysts* munkatársai nemcsak információs anyagot szolgáltatnak, hanem elemzett és értékelt, a megrendelő kívánságai szerint feldolgozott információkat is. Egy-egy megbízás értéke 500–5000 dollár.

A példaként említett, többé-kevésbé virágzó információszolgáltató vállalatokon kívül vannak olyanok is, amelyeknek nem váltak be üzleti elképzeléseik. Ennek fő okai a túlzott tőkebefektetés, az emiatt kialakított túlzott ár, vagy az alkalmatlan telephely.

A vállalkozás új típusát jelenti a nemrég megalakult *Information Transform Industries*, amely egyrészt tanácsadó szolgáltatást, másrészt információs termékeket kínál a megrendelőknek.

A tanácsadó szolgálat a következőkre terjed ki: a piacon kapható könyvtárgépesítési berendezések, könyvtári kézi és automatikus eljárások rendszerelemzése, hosszútávú könyvtári hálózattervezési elemzések, automatizálási javaslatok stb.

/Focus on information-on-demand – Present status and impact on librarians = Advanced Technology Libraries, 6. köt. 11. sz. 1977. p. 1–2., 4./

(Roboz Péter)

Házi információkereső rendszer

A tervek szerint az angol postaigazgatóság *Viewdata*-nak nevezett kétirányú házi információkereső rendszerébe a 80-as évek közepére már mintegy 4–5 millió előfizetőt akar bekapcsolni. A rendszer telefonvonalak, televíziós készülékek és a zsebszámológéphez hasonló készülék segítségével működik. Az adatbázis, – amelyből az információk igényelhetők – a piackutatás időszakában egyelőre 60 ezer egységgel indul, de korlátlan befogadóképessége műszakilag megoldható.

A rendszer nemcsak indexek segítségével meghatározható konkrét kérdésekre nyújt információt vagy közvetít egy-egy kiválasztott dokumentumoldalt, hanem *programozott oktatás és üzemkövetítés céljaira vagy számítási feladatok végzésére is felhasználható*. Az üzenetközvetítés kazettás magnetofon vagy kiíró berendezés segítségével

vel oldható meg, ennek lehetőségét a piackutatás során 12 adatvégállomáson fogják vizsgálni. Könyvrendelő szolgáltatás bevezetésének gondolatával is foglalkoznak.

Az előfizetési díj mintegy évi 45 \$ lesz, az egyes információk ára pedig 1,80 \$ oldalanként. Vevőkészülékekről a televíziós ipar gondoskodik. A csatlakoztatható készülék ára jelenleg 450 \$ de ez az idők folyamán rohamosan csökkenni fog.

A vevőkészülék fekete háttérrel 7 szín, valamint betűk, számok, diagramok és illusztrációk vételét teszi lehetővé, görbék és ferde vonalak azonban nem közvetíthetők.

Az információszolgáltatásba *bármely vállalat bekapcsolódhat*, ha arra szerződik, hogy információit közvetlenül felhasználható formában adja közre és olyan indexrendszert épít ki, mely szorosan kapcsolódik a posta indexéhez. Jelenleg mintegy 170 vállalat, helyi és központi állami szerv kíván bekapcsolódni a piackutatási fázisba.

Az előzetes számítások szerint csúcsterheléstől nem kell tartani, a rendszer forgalma nyilván megoszlik majd: a kereskedelmi és ipari jellegű információkat inkább napközben, míg a lakosság igényeit szolgáló, általános tájékoztatást az esti órákban fogják keresni.

A Viewdata fejlődése az igényeknek megfelelően igen sokrétű lehet. Az angol posta *a nemzetközi összeköttetések lehetőségeivel* is foglalkozik. A piackutatás során azt is vizsgálják, miként lehet a Viewdata-t a világ telephálózatába bekapcsolni. Az NSZK már megvásárolta az angol software-t, ami esetleg közelebb vihet a nemzetközi szabványosítás megvalósításához. Az NSZK postaigazgatósága már megkezdte a Viewdata vizsgálatát a darmstadti kutató központban felállított számítógéppel, *Bildschirmtext* (képernyőszöveg) néven.

/HATTERY, M.: British bring IR to home tv. = Information Retrieval & Library Automation, 13. köt. 7. sz. 1977. p. 1–3./

(Dezső Zsigmondné)

